

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
Graaf de Ferrarisgebouw | Koning Albert II-laan 20 bus 19 | B-1000 Brussel
Gratis nummer 1700 | Fax +32 2 553 13 50
Email: info@vreg.be
Web: www.vreg.be

Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt

van 17 januari 2012

met betrekking tot de voorbereiding van de invoering van slimme meters

ADV-2012-2

Inhoudsopgave

1. SITUATIESCHETS-----	2
2. SYNTHESE VAN DE STUDIE VAN DE VREG TER VOORBEREIDING VAN HET PARLEMENTAIR DEBAT-----	3
2.1. RAPP-2011-3 "Markttrollen en datastromen".....	3
2.2. RAPP-2011-12 "Functionaliteiten slimme meters".....	6
2.3. RAPP-2011-13 "De slimme meter en de consument".....	9
2.4. RAPP-2011-20 "Privacy en de slimme meter".....	10
2.5. RAPP-2011-21 "Kosten-batenanalyse".....	11
3. BEKNOPTE ANALYSE VAN DE WETTELIJKE EN REGLEMENTAIRE CONTEXT-----	14
4. CONCLUSIE-----	15

1. Situatieschets

Als trekker van de activiteiten rond intelligente elektriciteitsnetten in het kader van het programma "Vlaanderen in Actie, heeft de Vlaamse energieregulator VREG een Beleidsplatform opgericht met volgende doelstellingen:

- **kennisopbouw en –deling** in het Vlaams Gewest rond slimme netten en slimme meters en het opvolgen van acties (onderzoeken, proefprojecten,...) die hieromtrent genomen worden in binnen- en buitenland;
- **opvolging van de realisatie van de Vlaamse doelstellingen** rond slimme netten (o.a. minder verbruik door verbruiker zonder comfortverlies, marktprocessen die efficiënter en foutloos verlopen, betere inplanting en aansluiting van decentrale productie,...);
- **opmaak van een advies** aan de Vlaamse minister, bevoegd voor het energiebeleid, m.b.t. het noodzakelijke wetgevende kader, inclusief de analyse van de kosten en de baten verbonden aan de invoering van slimme meter;
- **creëren van een breed maatschappelijk overleg** en draagvlak voor slimme netten en slimme meters.

Het Beleidsplatform staat open voor alle belanghebbenden, zowel vanuit de sector als vanuit het middenveld. De discussies werden aangevat vanuit een open perspectief, waarbij de huidige marktrollen en geleverde diensten in vraag konden worden gesteld. Op basis van de gevoerde discussies stelde de VREG een aantal rapporten op rond volgende thema's:

- marktrollen en datastromen ([RAPP-2011-3](#), gepubliceerd op 22/06/11);
- functionaliteiten van de slimme meter ([RAPP-2011-12](#), gepubliceerd op 06/12/11);
- de slimme meter en de consument ([RAPP-2011-13](#), gepubliceerd op 06/12/11);
- privacy en de slimme meter ([RAPP-2011-20](#), gepubliceerd op 06/12/11).

Slimme meters zullen in ieder geval deel uitmaken van de toekomst. Over enkele jaren zal de klassieke mechanische meter immers noodgedwongen vervangen moeten worden door een elektronische meter. Deze documenten verduidelijken de beleidskeuzes die kunnen of moeten gemaakt worden bij de invoering van slimme meters en de acties die gewenst of vereist zijn voor het

toezicht op dit project. Het uitgangspunt van het laatste rapport is dat de regelgeving inzake slimme meters conform moet zijn met de privacy-regelgeving.

Deze documenten maken samen met de kosten-batenanalyse (RAPP-2011-21 opgemaakt door KEMA in uitvoering van een opdracht van de VREG) deel uit van **een studie** van de VREG over de invoering van slimme meters.

In dit **advies**:

- synthetiseert de VREG de (meest dringende) beleidsvragen en actiepunten¹ die vastgesteld werden tijdens de discussies binnen het Beleidsplatform "Slimme netten", en die verband houden met de invoering van slimme meters;
- trekt de VREG een eerste reeks conclusies uit deze besprekingen en de kosten-batenanalyse;
- stelt de VREG een plan van aanpak voor.

Een aantal onderwerpen komt in meerdere van de vermelde rapporten aan bod, telkens vanuit een ander perspectief. Daarom worden in dit document ook, waar relevant, de verbanden gelegd tussen het marktmodel, de dienstverlening via de slimme meter en de impact hiervan op de consument, inclusief de privacy-problematiek.

Deze aanpak moet de Vlaamse regering in staat stellen om uiterlijk op 3 september 2012 een **analyse** (assessment) van de invoering van slimme meters voor te leggen aan het Vlaams parlement op basis van een economische evaluatie, zoals bepaald in het Energiedecreet.

Daarom werd er een onderscheid ingebouwd qua timing, zodat de meest kritische beleidsvragen en actiepunten prioritair kunnen worden aangepakt. In **deel 2** van dit advies worden deze samengebracht. Voor de vraagstukken en activiteiten die nadien kunnen worden opgenomen, wordt verwezen naar de gepubliceerde rapporten.

In **deel 3** wordt toegelicht welke maatregelen op decretaal of reglementair niveau moeten worden genomen, in functie van de gemaakte beleidskeuzes. Deze analyse is vooralsnog beknopt gehouden, en zal later worden gedetailleerd.

2. Synthese van de studie van de VREG ter voorbereiding van het parlementair debat

2.1. RAPP-2011-3 "Markttrollen en datastromen"

Dit rapport poogt duidelijkheid te scheppen over **wie**, op welke **manier**, welke **gegevens** nodig heeft om bepaalde diensten (b.v. levering van elektriciteit, netbeheer, levering van energiediensten,...) aan te bieden binnen een context van een eventuele (gehele of gedeeltelijke) uitrol van slimme meters.

Volgens de VREG zijn de vier volgende thema's het meest prioritair:

- de keuze voor de partij die zal instaan voor het databeheer;
- de energieleveringen in het kader van de sociale openbaredienstverplichtingen;

¹ Voor een gedetailleerde beschrijving van de onderliggende problematiek wordt verwezen naar de Rapporten. De nummers van de beleidsvragen en actiepunten nemen de nummering van deze rapporten over (M verwijst naar RAPP-2011-3, F naar RAPP-2011-12, C naar RAPP-2011-13, P naar RAPP-2011-20).

- de keuze voor een uniek klantenloket;
- het behoud of de aanpassing van tariefperiodes.

De in de rapporten opgelijste beleidsvragen worden hieronder samengevat. De tekst in de kaders is overgenomen uit de respectievelijke rapporten.

1. Databeheer

Tijdens de vergaderingen van het Beleidsplatform stelde de VREG het huidige marktmodel in vraag. Meer specifiek werd een nieuwe partij "Databeheerder" geïntroduceerd, waarvan in het Energiedecreet geen sprake is. Deze partij zou de centrale rol kunnen spelen in de dataprocessen. Op vandaag is de netbeheerder de partij die deze activiteiten uitvoert.

In het rapport 'Markttrollen en datastromen' stelde de VREG volgende keuze aan de orde:

Beleidskeuze M5: Welke partij krijgt de rol van databeheerder toebedeeld? Wat omvat deze taak?

Insteek VREG: Enkel de huidige marktprocessen zouden via een **centrale dataverzamelaarsplaats** ondersteund worden. Andere (niet-gereguleerde) processen kan men eventueel overlaten aan de markt. Idealiter zou er 1 centrale verzamelaarsplaats voor gevalideerde data moeten zijn waar iedereen (leveranciers en netbeheerders) die de gegevens nodig heeft in het kader van marktprocessen deze eruit kan halen, zodat er tegenover de afnemer steeds over dezelfde verbruiksgegevens wordt gesproken (b.v. facturatie gridfee,...). In het huidige systeem zijn er verschillende dataverzamelaarsplaatsen (clearing houses, per DNB/werkmaatschappij). De data uit de meetgegevensdatabanken wordt gelinkt aan de toegangsregisters en wordt dan beschikbaar gesteld voor marktprocessen. Het gaat over *gevalideerde* meetdata. Voor de uitoefening van deze rol kan een **databeheerder** worden aangewezen, die hiervoor een centraal clearing house zal oprichten.

De VREG geeft de voorkeur aan het model met een (van het netbeheer en de commerciële partijen) onafhankelijke databeheerder. Uiteraard kan een model met een dubbele rol voor de netbeheerder (beheer van het net en de data) ook, maar dit vergde volgens de VREG verdere onderbouwing. Ondertussen is er hieraan invulling gegeven. Op vraag van de netbeheerders werd immers na de publicatie van het rapport nog verder overleg gevoerd over de wenselijkheid en haalbaarheid van de opsplitsing van de rollen "netbeheerder" en "databeheerder". De VREG ontving een nota hierover met motivering van het standpunt van de netbeheerders.

Ter samenvatting van deze discussie lijst de VREG de voor- en nadelen op van het model met splitsing van databeheer en netbeheer:

Voordelen van splitsing:

- ① Duidelijke taakverdeling en focus
- ① Databeheerder is dienstverlener
 - t.a.v. netbeheerders
 - t.a.v. marktpartijen
- ① Data is geen core-business van netbeheerder
- ① Data kan ook ruimer dan energie
- ① Beter in te passen in privacy-aanpak
- ① Efficiënter toezicht

Nadelen van splitsing:

- ① Extra partij (dus aantal extra kosten en verlenging business-keten)
- ① Netbeheerder wordt klant van de databeheerder, en dus (ten dele) afhankelijk voor uitoefening van zijn kerntaken
- ① Vereist ontubbeling en synchronisatie van bepaalde IT-systemen

Bij ongewijzigd beleid blijven de taken geïntegreerd. De VREG is er zich bewust van dat dit de meest pragmatische evolutie is, vermits ze het best aansluit bij de huidige marktwerking en dus het minst overgangsmaatregelen vereist. Bij het toezicht op het nieuw opgerichte centrale Clearing House (Atrias) zal de VREG in elk geval het model met aparte databeheerder als leidraad voor ogen houden.

2. Sociale leverancier

Een tweede vraagstuk op het vlak van rollen betreft de rol van leverancier in het kader van de sociale openbaredienstverplichtingen.

Beleidskeuze M9/C11: Wie zal de rol van leverancier in het kader van de sociale openbaredienstverplichtingen op zich nemen? Blijft dit in alle gevallen de netbeheerder?

Insteek VREG: Als er gekozen wordt voor een andere partij dan de netbeheerder, zal er voorzien moeten worden in een nieuw gereguleerd kader. De partij die als sociale leverancier wordt gekozen, moet aan dit kader voldoen. Er moet gezorgd worden voor het wegnemen van zoveel mogelijk administratieve en financiële belemmeringen.

Bij ongewijzigd beleid blijft de netbeheerder de leveringen in het kader van de sociale openbaredienstverplichtingen op zich nemen. Het gaat hier dan om leveringen aan afnemers die na betalingsproblemen op de commerciële markt daar niet meer terecht kunnen.

Tijdens de discussies werd vooral de nadruk gelegd op de goede uitvoering van deze taak door de netbeheerder. Het vertrouwen in de netbeheerder als niet-commerciële partij is een belangrijk argument tot behoud van de basisprincipes van de rolverdeling zoals in het huidig model.

Anderzijds is "levering van energie" geen core business van de netbeheerder, verzwakt deze verplichting de nettarieven en betalen de niet-beschermden afnemers een hoger tarief dan op de commerciële markt (in het huidige systeem). Tot slot biedt de komst van de slimme meter ook de mogelijkheid om commerciële partijen te verplichten te voorzien in minimale levering en prepayment (budgetmeterfunctie).

Hierbij sluit ook de volgende vraag aan:

Beleidskeuze C12: Blijven de principes in de regeling rond wanbetaling behouden?

Insteek VREG: Los van wie de rol als sociale leverancier uitoefent en de praktische aanpassingen die de slimme meter met zich meebrengt kan men er ook voor kiezen om het luik rond wanbetaling aan te passen. Zo pleiten de netbeheerders ervoor om terug te keren naar het principe dat klanten die beleverd worden door de sociale leverancier meteen beleverd worden via een budgetmeter.

De principes moeten ook in detail worden uitgewerkt. Hiervoor heeft de VREG een actiepunt geïdentificeerd:

Actiepunt M17: Hoe wordt sociale prepayment technisch uitgewerkt?

Insteek VREG: Dit zal verder besproken worden in overleg met de verschillende marktpartijen en het is van belang dat ook de afnemer betrokken wordt in deze discussie.

3. Aanspreekpunt voor de klant

Ten derde wordt de rol van aanspreekpunt voor de klant best vastgelegd.

Beleidskeuze C2: Zoals reeds aangegeven is er nood aan het duidelijk definiëren van de verschillende rollen in de energiemarkt.

Insteek VREG: Hierbij moet aandacht besteed worden aan de noodzaak van een SPoC² voor de afnemer waarbij de leverancier als SPoC moet voldoen aan dit uniek loketprincipe. Dit komt de transparantie van de energiemarkt en het vertrouwen van de afnemer in de markt ten goede. Dus er is nood aan het vastleggen en afbakenen in de wetgeving van de rol als SPoC bij de leverancier.

Tijdens de besprekingen op het Beleidsplatform werd deze rol voor de energieleverancier niet gecontesteerd. De discussie spitste zich vooral toe op de vraag hoe ver je dit door trekt (b.v. niet wenselijk voor het inplannen van werken van de netbeheerder bij verzwaring aansluiting,...) en de randvoorwaarden die er moeten zijn om deze rol te kunnen uitvoeren. De energieleverancier moet de rol van enig contactpunt wel opnemen wat de marktprocessen betreft.

4. Tariefperiodes

Een vierde vraagstuk behandelt het behoud van de bestaande en de mogelijke invoer van nieuwe tariefperiodes.

Beleidskeuze M10/C6: Wordt het bepalen van de timeframes aan de markt over gelaten? Wat met het bestaand exclusief nachttarief?

Insteek VREG: Best wordt gestart met statische timeframes, waarna in overleg tussen de marktpartijen de overstap naar dynamische timeframes wordt voorbereid. In afwachting van de invoering van Time of Use-tarieven moet een aparte meter (zonder communicatiemodule) geplaatst worden voor het exclusief nachttarief. Er wordt wel voorzien dat op middellange termijn het nut van deze tweede meter zal verdwijnen (eens de marktprocessen hierrond uitgetekend worden binnen een unieke slimme meter visie).

Voorgesteld wordt om van start te gaan met de bestaande, statische tariefperiodes (enkelvoudig tarief, dubbel tarief en uitsluitend nacht). Wat dit laatste tarief betreft, moet verder overleg met de netbeheerders uitwijzen of er geen mogelijkheden bestaan om de plaatsing van een extra meter te vermijden.

De evolutie inzake tariefperiodes wordt verder opgevolgd in het kader van het Actieplan "Slimme netten". Dit document is ondertussen op de website beschikbaar als RAPP-2011-19.

Actiepunt M25: Opstellen van een (eerste) Actieplan "Slimme netten".

5. Ander actiepunt

Ook het volgende actiepunt wordt in het Actieplan vermeld, en zal verder door de VREG worden aangepakt.

Actiepunt M19: Uitwerking van congestiebeheer volgens marktmechanisme (cfr. werkgroep "Netten") en voorrangregeling voor hernieuwbare energiebronnen.

2.2. RAPP-2011-12 "Functionaliteiten slimme meters"

Dit rapport beoogt vooral duidelijkheid te scheppen over welke functionaliteiten de slimme meters minimaal moeten kunnen beschikken om de gewenste diensten te kunnen aanbieden. Volgende vier beleidsvragen zijn volgens de VREG prioritair.

² Single Point of Contact.

1. Functionaliteiten

In het Beleidsplatform bleek er een grote mate van eensgezindheid te zijn over de diensten die verwacht worden van een slimme meter. Op basis van die diensten werden dan de functionaliteiten besproken. De VREG stelt voor om deze functionaliteiten reglementair vast te leggen.

Beleidskeuze M3/F3: Vastlegging functionaliteiten.

Insteek VREG: Zie Rapport "Functionaliteiten slimme meters".

2. Opsplitsing van diensten

Qua diensten kan er een onderscheid gemaakt worden tussen gereguleerde diensten (inbegrepen in de basisdienstverlening) en optionele diensten die tegen extra betaling kunnen worden geleverd.

Beleidskeuze M6: Wat valt onder de noemer van gereguleerde activiteiten en welke taken worden aan de markt overgelaten? Hieraan verbonden volgt de keuze over basisdiensten/gereguleerde diensten en optionele diensten waarbij de basisdiensten naar de afnemer via de SPOC (leverancier) gratis zijn (of via gereguleerde tarieven te verhalen zijn over alle afnemers) en andere diensten.

Insteek VREG: Een eerste aanzet in de richting van deze opdeling vormt het voorwerp van verdere analyse in de rapporten "De slimme meter en de consument" en "Privacy en de slimme meter".

Het Energiedecreet geeft een niet limitatieve lijst weer van de taken van de netbeheerder. Deze lijst moet kritisch bekeken worden en waar nodig aangevuld of aangepast.

Daarnaast kan ook voor de uitvoering van bepaalde niet-gereguleerde taken of diensten door commerciële partijen voorwaardenregulering opgelegd worden (b.v. SPOC geeft verbruiks- en prijsgegevens op frequente basis aan afnemers in een bepaalde vorm, vermeldingen op de factuur (fuelmix/SODV)³,...).

De slimme meter zorgt er voor dat een aantal bestaande taken op een andere manier ingevuld kunnen worden. Dit kan gaan over een andere partij die de taken uitvoert (cfr. rollen), maar ook over een andere invulling van taken door een bestaande partij. Er komen ook een aantal "nieuwe taken/diensten" zoals bijvoorbeeld het op frequente basis informatie verlenen. Een duidelijke oplistening van de taken/diensten en welke informatie/datastromen nodig is/zijn voor welke taken/diensten en door wie is ook van belang in de privacy-discussie.

3. Hardware-configuratie

De VREG stelt voor om de netbeheerder de hardware-configuratie van de slimme meter te laten vastleggen op basis van de functionaliteiten. Daarbij moet ook de performantie worden bewaakt in verhouding tot de kost van de gekozen oplossing.

Vanuit de optiek van twee verschillende partijen die instaan voor de meetinstallatie enerzijds en het databeheer anderzijds wordt het meettechnisch deel enerzijds en de communicatietechnologie anderzijds best als aparte modules geconcipeerd.

Beleidskeuze F1: Keuze voor modulair karakter van het meterconcept. De hardware-configuratie kan niet door de netgebruiker worden gekozen, maar wordt bepaald door de netbeheerder in functie van de opgelegde functionaliteiten.

Insteek VREG: DNB bepaalt de uitvoeringswijze van de meetconfiguratie.

³ Aanvullend op federale wetgeving die bij de omzetting van het derde energiepakket werd opgesteld.

Ook de keuze van de communicatietechnologie kan volgens de VREG niet aan de klant worden overgelaten. De performantie van de communicatietechnologie is bepalend voor de Service Level Agreements (SLA's) die de databeheerder kan halen.

Beleidskeuze F2: Technische keuze naar mogelijkheden van de communicatie.

Insteek VREG: Databeheerder bepaalt de communicatietechnologie.

Indien gekozen wordt voor een marktmodel waarbij de netbeheerder ook databeheerder is, kan een geïntegreerde oplossing (meet- en communicatietechniek) niet a priori worden uitgesloten. De keuze kan dan door de DNB worden gemaakt, rekening houdend met de performantie-eisen en de ingeschatte kost over de levensduur van meet- en communicatie-apparatuur.

Beleidskeuzes F1 en F2 komen ook in de discussie over marktrollen aan bod (zie Beleidskeuze M2).

Beleidskeuze M2: Indien beslist wordt tot uitrol van een slimme meter, neemt de netbeheerder deze rol dan op zich? Rolt de netbeheerder in voorkomend geval 1 type meter uit met alle functionaliteiten erin voorzien, gebruik makend van de door de individuele netbeheerder best geachte communicatieoplossing?

Insteek VREG: Het is best de eigenaar van de meter die instaat voor het goed functioneren van de meter. Deze rol wordt dus best toevertrouwd aan de netbeheerder. Hij kiest de technische oplossing op basis van de vastgelegde functionaliteiten (zie Beleidskeuze M3), rekening houdend met de impact op de kosten. In dit concept wordt de rol van **meteroperator** dus aan de netbeheerder toebedeeld. De DNB wordt als meest aangewezen partij gezien om zowel de meter als de communicatie door middel van een module in de meter te verzorgen. Dit heeft een aantal voordelen op vlak van schaalgrootte, technische harmonisatie (waardoor bijkomende toetredingsdrempels worden vermeden) en er is dan geen gevaar voor technische belemmeringen bij switching (indien de meter en/of communicatiemodule eigendom van bijvoorbeeld de leverancier zou zijn).

4. Productieteller

Naast de facturatie-teller kan overwogen worden om ook de productieteller te integreren in het meetproces.

Beleidskeuze F4/M12: Opname van de productiemeter, net zoals de gasmeter verbonden met de P2⁴ poort, in de functionaliteiten. Te plaatsen door de netbeheerder. Ook deze (kost – en daaruit voortvloeiende) baat werd onderzocht in de kosten-batenanalyse.

Insteek VREG: Op basis van de resultaten van de KBA en de nood voor de DNB tot controle op de status van zijn net, vindt de VREG dat de verantwoordelijkheid voor de plaatsing van de productiemeters, ook voor kleinere installaties, bij de meteroperator (DNB) moet komen te liggen, en het dataproces voor productiegegevens moet gekoppeld worden aan de andere dataprocessen.

Een belangrijk voordeel hierbij is dat de controle op toekenning van groenestroomcertificaten aan eigenaars van kleine installaties kan verbeterd worden.

5. Andere actiepunten

Naast deze beleidsvragen zal de VREG ook specifiek volgende actiepunten opvolgen:

Actiepunt M20: De technische vereisten om (quasi) real-time data ter beschikking te stellen, moeten in kaart gebracht worden.

⁴ Zie RAPP-2011-3 voor een beschrijving van de poorten.

Actiepunt M21: Verdere verduidelijking en uitwerking nodig van ondersteunende diensten op DNB-niveau.

Voor dit laatste actiepunt wordt verwezen naar de besprekingen binnen de Werkgroep "Netbeheer en decentrale productie" van het Beleidsplatform.

2.3. RAPP-2011-13 "De slimme meter en de consument"

Dit rapport focust op de impact van de slimme meter op de consument. Het derde Energiepakket stelt immers de consumentenbelangen centraal, en meer in het bijzonder de actieve participatie van de consument in de energiemarkt.

Ook op dit vlak schuift de VREG vier thema's naar voor.

1. Bescherming van de energieconsument

Een eerste beleidskeuze draait om de bescherming van de Vlaamse energieconsument, aanvullend bij het algemene (federale) beleid ter zake.

Beleidskeuze C1: Zal Vlaanderen ten gevolge van een mogelijke uitrol van slimme meters zelf een specifieke regeling rond de bescherming van energieconsumenten opmaken?

Insteek VREG: Men zou naar aanleiding van de slimme meters een aantal zaken kunnen regelen op Vlaams niveau. Men zou bijvoorbeeld specifiek de consumentenrechten die voorzien zijn in het Akkoord kunnen overnemen en aanvullen in de Vlaamse energiewetgeving.⁵ Dit heeft dan tot gevolg dat men op Vlaams vlak ervoor kan kiezen om een goede bescherming te bieden aan de energieconsument en bovendien ook de mogelijkheid heeft om hierop de controle uit te oefenen. Dit betekent echter wel dat in België de energieconsumenten op verschillende wijze behandeld worden. Momenteel is dit al een realiteit op vlak van de sociale openbaardienstverplichtingen en op vlak van de bepalingen rond weigering contracten en waarborgen.

2. Informatieverlening

Om de betrokkenheid van de afnemer te verhogen en hem de nodige prikkels te geven tot verandering van zijn energiegebruik, is een frequente informatieverschaffing aan de consument wenselijk. Dit is conform de bepalingen van de Europese richtlijnen.

Beleidskeuze M8/C19: Volgens het derde Energiepakket moet de afnemer frequent genoeg geïnformeerd worden over zijn verbruik. ERGEG interpreteert dit als ten minste maandelijks feedback over het verbruik. Dit is gelinkt aan de frequentie van meteropname (cfr. privacy) en al dan niet weergave van verbruik **en kosten** op een kost-efficiënte manier (cfr. KBA). Dit is evenwel geen verplichting tot maandelijks facturatie.

Insteek VREG: De VREG is voorstander van minimaal een maandelijks frequentie van informatieverlening naar de afnemer.

De frequentie moet er in ieder geval voor zorgen dat de afnemer meer betrokken wordt bij de energiemarkt en de nodige prikkels ontvangt om zijn gedrag te kunnen aanpassen (te besparen of minder te verbruiken op piekmomenten).

Daarnaast heeft de VREG ook een bijhorend actiepunt geïdentificeerd:

⁵ Cfr. Wallonië, waarbij men in de Waalse wetgeving een vertaling heeft gedaan van het Akkoord en aangevuld heeft met bepalingen rond bijvoorbeeld waarborgen.

Actiepunt M9: Identificatie van welke informatie onder welke vorm bij de afnemer moet komen (sluit aan bij Actiepunt M7).

Insteek VREG: Er moet over gewaakt worden dat de basisinformatie voldoende informatief en duidelijk is zodat niet gesteld kan worden dat enkel de betalende informatie zinvolle en duidelijke informatie is en dat het dus noodzakelijk is om extra te betalen om het gebruiksgenot van de slimme meter te hebben.

3. Compensatie van injectie en afname van energie

De plaatsing van een slimme meter bij producenten doet de vraag rijzen naar het behoud van het compensatiemechanisme.

Beleidskeuze M7/C33: De slimme meter geeft de mogelijkheid om het netto verbruik (afname – injectie) op kwartierbasis op te volgen, en dus stelt zich de vraag of het behoud van het huidige compensatiemechanisme voor kleinschalige productie-installaties aangewezen is.

Insteek VREG: Bij de invoering van de slimme meter adviseert de VREG om de compensatie “slimmer” te maken, in functie van de energieprijzen en de kosten voor het gebruik van het net.

Met een slimmere compensatie doelt de VREG op het feit dat de waarde van de energie afhankelijk is van het ogenblik van productie/verbruik, en dat de kosten voor de netbeheerder ook kunnen variëren.

Dit thema is op zich niet gebonden aan de invoering van de slimme meter. De koppeling past uiteraard wel in de logica om een juiste prijs voor energie te bepalen, maar houdt anderzijds het risico in dat de slimme meter door de prosumenten geassocieerd wordt met het verdwijnen van een historisch voordeel.

4. Synergieën met andere diensten

De energieregelgeving is gefocust op de leidinggebonden producten elektriciteit en aardgas. Er kunnen synergieën met andere diensten ontstaan indien deze grootheden digitaal worden uitgelezen via hetzelfde meterbeheersysteem en worden opgeslagen in hetzelfde meterdatasysteem.

Beleidskeuze C13: Moet collectieve verwarming en water betrokken worden bij de uitrol van slimme meters?

Insteek VREG: Indien men ervoor kiest om ook collectieve verwarming en drinkwater te betrekken bij de uitrol van slimme meters moeten er een aantal acties ondernomen worden om te garanderen dat er gelijkaardige kwaliteitsvereisten gesteld worden aan de calorimetrie en watervolumemeting als aan de meting voor elektriciteit en gas.

Als men zowel voor water als collectieve verwarming ervoor kiest om te werken met slimme meters (geconnecteerd met de elektriciteitsmeter), dan is de vraag of andere partijen toegang moeten krijgen tot deze meter of ook de communicatie van deze gegevens moeten lopen via de databeheerder.

2.4. RAPP-2011-20 "Privacy en de slimme meter"

Dit document bevat een aanzet tot bespreking van de privacy-, veiligheids- en integriteitsaspecten verbonden aan de “slimme” meter. Het doel is om de bescherming van de persoonlijke levenssfeer te garanderen door de processen te baseren op het concept ‘**privacy by design**’. Dit houdt in dat van bij het uittekenen van de regelgeving en de processen de nodige aandacht hieraan wordt besteed.

1. Gebruik van gegevens door netbeheerder

Vooreerst moet hierbij het gebruik van data door de netbeheerder worden gereguleerd.

Beleidskeuze M13: Voor welke gereguleerde netbeheeractiviteiten heeft de netbeheerder rechtstreeks toegang tot de meter (vanop afstand) en verder, welke gegevens mag hij dan in die rol gebruiken (zonder toestemming van de afnemer?)

Insteek VREG: Dit onderwerp komt aan bod in privacy discussie. Toegang voor de distributienetgebruiker tot meetdata via de **P1 poort** moet gratis zijn.

2. Gebruik van gegevens door andere partijen

Niet enkel voor de netbeheerder en voor gereguleerde activiteiten, maar ook voor andere data moet worden vastgelegd hoe de bescherming van de privacy wordt verzekerd.

Actiepunt M7: Vastlegging in de regelgeving voor welke taken welke informatie nodig is en op welke manier wordt omgegaan met vertrouwelijke gegevens. Opstellen van KPI's die moeten garanderen dat de databeheerder de nodige informatie doorgeeft aan de leverancier en de netbeheerder.

Insteek VREG: Dit wordt verder onderbouwd op basis van de discussie over privacy die binnen de Werkgroep "Marktwerking en consumenten" is gevoerd.

Beleidskeuze P2: Opstellen van een privacy (en security) gedragscode/audit – op initiatief van de betrokken partijen en in overleg met de privacycommissie - voor alle betrokken partijen.

Insteek VREG: Er zou dus eerst een privacy gedragscode opgesteld worden maar de naleving van deze gedragscode moet op regelmatige wijze gecontroleerd worden. Hiernaast zou de gedragscode ook ten gepaste tijde moeten geëvalueerd worden om na te gaan of deze privacy gedragscode nog steeds tegemoet komt aan de noden op vlak van privacy.

Actiepunt P2: Oplijsten van de gebruiksfrequentie, retentietermijn,... van de data nodig voor het uitvoeren van een bepaalde (gereguleerde) taak met oog op duidelijke aflijning van de (relevante data binnen de) desbetreffende rol.

2.5. RAPP-2011-21 "Kosten-batenanalyse"

De VREG heeft aan KEMA de opdracht gegeven om:

- de analyse van 2008 te actualiseren op basis van een vernieuwde inschatting van de kosten en baten van een volledige uitrol;
- het rekenmodel aan te passen zodat de impact van segmentering op de maatschappelijke business case kan worden onderzocht.

KEMA heeft het eindrapport en het bijhorende rekenmodel opgeleverd in december 2011.

De nieuwe kosten-batenanalyse levert een licht positief maatschappelijk resultaat op indien alle afnemers in het Vlaams Gewest een slimme meter krijgen binnen een periode van 5 jaar. Dit resultaat is uiteraard afhankelijk van de aannames. Daarom werd de sensitiviteit van het resultaat ook onderzocht. De keuze voor een gesimuleerde uitrolduur van 5 jaar is ingegeven door de logistieke randvoorwaarden.

Alternatieve scenario's leveren volgende inzichten op:

- De slimme meter is onmisbaar wanneer ervoor gekozen wordt om de consumenten op een voldoende frequente wijze – d.w.z. minstens maandelijks - te informeren over verbruik en kost.
- Het combineren van een slimme meter met de plaatsing van een display in de huiskamer, die het real-time elektriciteitsverbruik (via de slimme meter) aangeeft, op eigen initiatief en op kosten van de afnemer, maakt dat deze afnemer meer geneigd zal zijn tot energiebesparing. De plaatsing van dergelijke displays bij afnemers die reageren op deze prikkel verhoogt het positief effect van de kosten-batenanalyse. Een verplichte plaatsing van een display bij alle afnemers lijkt vanuit het perspectief van een maatschappelijke kosten-batenanalyse geen goed idee vermits niet alle afnemers hun energiegedrag in een zelfde mate kunnen of willen aanpassen, het plaatsen van displays niet altijd mogelijk is en indien wel mogelijk kostenverhogend werkt. Vanuit het perspectief van betrokkenheid of sociale overwegingen (cfr. rapport "De slimme meter en de consument") heeft een display wel een toegevoegde waarde.
- Als men de afnemer zelf de keuze geeft om al of niet voor een slimme meter te kiezen, houdt dit het risico in dat de kosten van de invoering de baten gaan overstijgen. De uitrol gaat immers gepaard met heel wat vaste kosten en de bestaande systemen moeten langer operationeel worden gehouden.
- Als de slimme meter in de toekomst wordt ingezet voor vraagsturing, kunnen zware investeringen in net- en/of productiecapaciteit worden uitgesteld of vermeden. Dit heeft een positief effect op de maatschappelijke KBA. Zonder de inzet van de slimme meter dreigen de nettarieven en de marktprijzen in de toekomst hoger uit te vallen.
- De grootste *maatschappelijke* baten bij de invoering van slimme meters zijn er bij de plaatsing van slimme meters bij grote verbruikers, de prosumenten (de afnemers die zelf elektriciteit produceren, b.v. via zonnepanelen) en de afnemers met een budgetmeter. Bij een gesegmenteerde uitrol (waarbij de uitrol per doelgroep wordt aangepakt) kan de aanschaf en de installatiekost van de meters fors duurder uitvallen, en daardoor het voordeel van de snelle baten bij de grote consumenten tenietdoen. Bij een onvolledige uitrol weegt de kost van een ontdubbeld systeem negatief door, en kunnen bepaalde baten niet ten volle worden gerealiseerd.

Op basis van dit rapport formuleert de VREG volgende drie beleidsvragen:

1. Uitrol van slimme meter

Beleidskeuze M1: Komt er een slimme meter en zo ja, binnen welke termijn wordt er uitgerold en voor welke segmenten (of 100%), op vrijwillige basis of verplicht?

Insteek VREG: Op basis van de KBA (en specifiek de inschatting van de kosten en baten op dit moment) is een invoering van slimme meters bij alle consumenten verantwoord. Dit kan eventueel op een gesegmenteerde wijze waarbij de slimme meter eerst bij de grote verbruikers, de prosumenten en de afnemers met een budgetmeter wordt geplaatst. Daarmee worden de grotere REG-baten naar voor geschoven, maar stijgen ook wel een aantal kostenposten. Naarmate de uitrolduur toeneemt, wordt het resultaat in de KBA negatiever.

Wat de duur van de uitrol betreft, moet in elk geval rekening gehouden worden met de resultaten van de Pilot⁶, waar de logistiek van een dergelijk grootschalig installatieproces zal worden getest.

⁶ Tweede fase van het proefproject van de netbeheerders

De vraagstelling over de verplichting of keuze is ook verder uitgewerkt in RAPP-2011-13 vanuit het perspectief van de consument.

Beleidskeuze C27: Wordt elke afnemer, waarbij op basis van het assessment besloten is om een slimme meter uit te rollen, verplicht om een elektronische meter te laten plaatsen?

Insteek VREG: De VREG is van oordeel dat dit inderdaad het geval moet zijn omwille van het feit dat binnen enkele jaren de klassieke mechanische meter noodgedwongen vervangen zal moeten worden door een elektronische meter. Men zou er voor kunnen kiezen om de huidige meters enkel te vervangen wanneer de afschrijvingstermijn van deze meter afgelopen zijn, maar de KBA wijst uit dat een uitrol over langere periode kostenverhogend werkt.

Beleidskeuze C28: Moet elke afnemer, waarbij op basis van het assessment besloten is om een slimme meter uit te rollen, toelaten om de meter op afstand uit te lezen?

Voorstel VREG: Los van de keuze die wordt gemaakt in de vorige beleidskeuze zou er voor gekozen kunnen worden om de afnemer te laten kiezen om zijn slimme meter al dan niet op afstand te laten uitlezen (cfr. Nederland). Om tegemoet te komen aan de eisen van het 3e energiepakket zouden er echter hoge kosten gemaakt moeten worden, o.m. voor het in stand houden van twee systemen (één systeem voor afnemers met slimme meters en een andere voor afnemers zonder slimme meters). Het lijkt dus aangewezen om de slimme meters ook effectief vanop afstand te gaan gebruiken.

2. Integratie van display op meter

De KBA gaf aan dat directe terugkoppeling van verbruik en kost kan leiden tot een verhoging van de Netto Contante Waarde van het uitrolproject. Zonder een gedetailleerde analyse te maken, waarschuwde KEMA er wel voor dat het een risico inhield indien er zou worden beslist om dit extra display standaard te voorzien. Dit zou immers de kost verhogen zonder de garantie te hebben dat de terugkoppeling ook tot gewenste gedragswijzigingen zou leiden.

Beleidskeuze M4: Is er nood aan een extern display geplaatst door de netbeheerder, eventueel enkel voor een bepaalde doelgroep van beschermde afnemers?

Insteek VREG: Insteek van KEMA kan verder onderzocht worden, maar a priori lijkt het verstandiger om dit display niet standaard te laten plaatsen.

3. Aanrekening van kosten voor meter en meetactiviteiten

Tot slot stelt zich nog de vraag naar de doorrekening van kosten. Uit de KBA blijkt immers duidelijk dat de kosten en baten niet bij dezelfde partijen zitten.

Beleidskeuze M14: De tarifaire verrekening van de kosten verbonden aan de installatie, onderhoud en aanpassingen aan de meter (meetmodule, communicatiemodule en communicatie naar de centrale server) kan uitgaan van beleidsrichtlijnen hieromtrent.

Insteek VREG: De KBA doet geen uitspraak over de verdeling van kosten en baten over de verschillende rollen (split incentives). Dit is een bevoegdheid van de regulator in functie van de beleidsdoelstellingen en –richtlijnen.

3. Beknopte analyse van de wettelijke en reglementaire context

In dit hoofdstuk wordt voor de verschillende delen van hoofdstuk 2 nagegaan welke decretale of reglementaire aanpassingen ten gevolge van de invoering van slimme meters best worden doorgevoerd.

De beleidsvragen samengevat onder deel 2.1. hangen samen met de rolverdeling in de markt. Deze basisopdrachten voor de verschillende marktspelers worden vastgelegd in het Energiedecreet.

- Op dit punt lijkt het de VREG wenselijk dat de rol van de leverancier als SPOC voor de klant wordt verankerd.
- Zoals uiteengezet beheert de distributienetbeheerder op vandaag ook de data. De VREG wil de wetgever wijzen op de implicaties van de keuze voor de verantwoordelijkheid voor het databeheer. Indien het databeheer onder de verantwoordelijkheid van de netbeheerder blijft, pleit de VREG voor het reguleren van het gebruik van de data, zodat de principes van de bescherming van de levenssfeer gevrijwaard blijven. In het andere geval is er een grondiger decretale wijziging vereist, met de introductie van de aparte partij voor het databeheer.
- Wat de leveringen in het kader van de sociale openbaardienstverplichtingen betreft, is er volgens de VREG momenteel geen dringende wijziging van de wetgeving vereist. De slimme meter biedt wel mogelijkheden om de leveringsportefeuille van de netbeheerder af te bouwen.
- Voor de regeling in verband met de tariefperiodes wordt voorgesteld om de noodzakelijke bepalingen (in functie van de evolutie van de markt, de technologie en de processen) op te nemen in het Technisch Reglement Distributie. Dit lijkt de meest logische wijze om deze evoluties te vertalen naar een gereguleerde context. Wel moet vermeden worden dat er verwarring ontstaat omdat er ook op federaal niveau bepalingen zijn uitgevaardigd inzake tariefperiodes⁷.

Voor de beleidsvragen die aan bod kwamen in deel 2.2. stelt de VREG de volgende aanpak voor:

- Vooreerst kan een besluit worden genomen omtrent de functionaliteiten van de slimme meter. Een dergelijke vastlegging van de meterfunctionaliteiten kan via het Technisch Reglement worden geregeld. Daarbij kan dan ook worden bepaald dat de netbeheerder (c.q. databeheerder) instaat voor de technische uitwerking.
- De VREG stelt daarnaast voor om de netbeheerder decretaal de taak te geven de productie te meten van alle installaties die op zijn net zijn aangesloten. Hiervoor kan dan in overleg een periode worden bepaald waarbinnen deze omschakeling kan worden gerealiseerd.

Betreffende deel 2.3. kunnen de beleidskeuzes als volgt worden aangepakt:

- De keuze voor een maandelijkse informatieverlening (of met een andere frequentie) kan worden opgenomen, bij voorkeur in het Energiebesluit, samen met de andere informatieverplichtingen.
- Zoals gesteld is de VREG er voorstander van om het compensatiemechanisme aan te passen. Los van de keuze voor het behoud of de wijziging ervan, is het Technisch Reglement Distributie Elektriciteit niet het juiste instrument⁸ hiervoor, vermits het in wezen om een steunmaatregel gaat en geen technische regel.
- De VREG heeft zelf geen bevoegdheid buiten de werking van de elektriciteits- en gasmarkt, maar raadt toch aan om opportuniteiten op het vlak van de meetinfrastructuur voor

⁷ Na de Staatshervorming zullen enkel de gewesten bevoegd zijn.

⁸ Volledigheidshalve wil de VREG eraan herinneren dat in het Technisch Reglement Distributie Elektriciteit enkel de technische **mogelijkheid** tot compensatie werd vastgelegd.

nutdiensten en de communicatie van meetgegevens waar mogelijk te benutten. Dit vergt zeker verder overleg met de ter zake bevoegde autoriteiten.

Wat deel 2.4. betreft, is het essentieel dat het gebruik van de data wordt gereguleerd.

- Het onderscheid tussen gereguleerde diensten en commerciële wordt best decretaal vastgelegd. De verdere uitwerking van het gebruik van de data kan zowel op het niveau van het Energiebesluit als in het Technisch Reglement Distributie.
- De toegang voor de netgebruiker tot de gegevens kan worden voorzien in het Technisch Reglement Distributie, evenals de (evidente) mogelijkheid voor de netbeheerder om de meetgegevens vanop afstand uit te lezen.

Finaal stelt zich nog de vraag naar de modaliteiten van de uitrol (deel 2.5).

- Volgens de VREG is het aangewezen om geen vrijheid te geven aan de afnemer, maar de plaatsing en het gebruik te reguleren. In functie van de kosten en baten en rekening houdend met de praktische implicaties van een dergelijk transitieproject, kan een tijdsbestek worden vastgelegd voor de uitrol.
- De kostenallocatiemethode kan door de bevoegde regulator worden uitgewerkt, rekening houdend met de eventuele beleidsrichtlijnen op dit vlak.
- Onderzocht moet worden of de huidige bepalingen omtrent toegang tot de woning of het gebouw voor de plaatsing van de meter volstaan of dat bijkomende regelgeving nodig is.

4. Conclusie

De omschakeling naar een slimmere meetinfrastructuur is een omvangrijk project met een grote investeringswaarde en een impact op het geheel van de bevolking. Voor beslissingen ter zake kan dus niet over één nacht ijs gegaan worden.

De VREG heeft daarom binnen het Beleidsplatform "Slimme netten" de verschillende thema's uitvoerig besproken en de relevante beleids- en regulatorische vraagstukken geanalyseerd.

In het jaar 2012 staat er een parlementair debat op de agenda en zullen de netbeheerders ook een tweede (grootschaliger) fase van het proefproject opstarten. Daarom lijkt het de VREG aangewezen om een start te maken met het opstellen van de nodige wetgevende en reglementaire teksten. Dit document is een poging om een aantal prioriteiten vast te stellen vanuit het perspectief van de regulator zodat de plaatsing en het gebruik van de slimme meter op een ordentelijke manier kan gebeuren, en kan bijdragen tot een goed werkende energiemarkt en een efficiënter en duurzamer energiegebruik.